

Terežín

Kraj: Ústecký

Správní obvod: Litoměřice

Nadmořská výška: 150 m n. m.

Počet obyvatel: 2 767

Adresa URL: www.terezin.cz

Okres: Litoměřice

GPS souřadnice: 50.510999N, 14.150547E

První pís. zmínka: 1780 (244 let)

PSČ: 411 55

Historie obce Terežín

V roce 1780 se císař Josef II. rozhodl vybudovat na obranu proti pruskému nebezpečí ze severu pevnost v prostoru vesnic Německé Kopisty a Travčice na řece Ohři, která byla později na počest císařovny Marie Terezie pojmenována Terežín. V létě téhož roku se začaly upravovat stavební plochy a regulovat Ohře. Dne 10. října 1780 položil sám císař v prostoru staveniště základní kámen. Pozdně barokní pevnost se budovala podle vzoru tehdy nejmodernějšího bastionového typu francouzské fortifikační školy v

Protože se stavělo v silně bažinatém terénu, bylo třeba některé objekty „posadit“ na dubové piloty a rošty vyplněné balvany. Základní princip obrany pevnosti je založen na kombinaci zavodňovacího systému s inundačními kotlinami, podzemního protiminového systému a pozemního vojska. Pevnostní město je řekami Novou a Starou Ohří děleno na tři části: Hlavní pevnost uvnitř s městskou zástavbou, Horní a Dolní retranchement (neboli útočiště) a Malá pevnost. Vnitřní prostor Hlavní pevnosti je vymezen vnitřním hradebním valem s osmi bastiony, které jsou propojeny kurtinami.

V celém systému opevnění je důmyslný systém vnitřních prostor (podzemních chodeb a kasemat) v celkové délce cca 55 km. Pevnost byla přístupná šesti branami, z nichž čtyři se dochovaly dodnes (dvě nejrepresentativnější brány Litoměřická a Bohušovická byly zbořeny po roce 1888). Vnitřní město v hlavní pevnosti má pravidelný šachovnicový půdorys s obdélným „přehlídkovým“ náměstím uprostřed. Celý komplex má celkovou rozlohu 398 ha. Výstavba Terežína přišla panovníka na tehdy neuvěřitelnou sumu cca 2 milionů zlatých. Za plně bojeschopnou byla vyhlášena roku 1790 na slavnosti, jíž se účastnil i hlavní projektant generál hrabě Klement Pellegrini.

V roce 1782 bylo uvnitř opevněného prostoru založeno svobodné královské město. Jeho výstavba, včetně civilních budov, probíhala podle předem zpracovaného urbanistického plánu, který stanovil šachovnicovou koncepci ulic s centrálním náměstím s kostelem. V zakládacím dekretu byla stanovena přísná pravidla pro všechny objekty, například z bezpečnostních a taktických důvodů nesměly být domy příliš vysoké.

Prostor Horního a Dolního retranchementu je neoddělitelnou součástí obranného systému terežínské pevnosti od jejího vzniku. Situován je mezi Hlavní a Malou pevností. Tyto retranchementy byly v době fungování vojenské pevnosti v zásadě nezastavěné, protože byly určeny pro ležení vojsk v případě války, či k pastvě dobytka. Jedinými objekty v tomto prostoru byly dělostřelecké laboratoře, válečné sklady střelného prachu, prádelny, kůlny atd., které tvořily zázemí vojenské posádky. Ve 20. století se zde vedle starších staveb začaly objevovat nové objekty výrobního charakteru (dnes areál firmy Dyntec, apod.).

Malá pevnost je předsunutým obraným prvkem Hlavní pevnosti v prostoru pravého břehu Staré Ohře. V areálu byly stavěny pouze vojenské objekty, bylo zde i vojenské vězení, kde byly umísťováni i političtí odpůrci habsburské monarchie (nejznámějšími vězni zde byli Gavrilo Princip a jeho společníci v sarajevském atentátu).

Mohutný areál pevnosti nikdy nezasáhl do bojů. Pevnost ovšem znamenala významný odstrašující prvek proti vpádům cizích vojsk ze Saska. Nejblíže k pevnosti se dostala v roce 1866 pruská armáda při pochodu na Prahu.

Pevnostní statut Terezína byl roku 1888 zrušen a Terezín se stal městem posádkovým, až do roku 1918 obývaným z větší části německým obyvatelstvem.

Záhy po obsazení zbytku Čech Hitlerem v roce 1939 začaly německé okupační orgány využívat Malou pevnost jako vězení pro politické vězně, zejména členy českého odboje a obyvatele židovské národnosti. Během 2. světové války jí prošlo na 32 000 lidí, z nichž 2 600 tady zahynulo. Existence věznice gestapa přivedla německé okupanty na myšlenku zřídit ve městě - v prostorách Hlavní pevnosti - židovské ghetto. K uskutečnění záměru došlo koncem roku 1941. Židé byli nejprve ubytováni v hromadných ubikacích bývalých kasáren. V průběhu roku 1942 bylo z města postupně vystěhováno české obyvatelstvo a v uvolněných bytových domech zřízeny vězeňské ubikace. Vznikl tu transitní tábor pro Židy z celé Evropy, kteří pak odtud putovali do různých vyhlazovacích táborů. Celkem jich městem prošlo na 155 000. Mnozí z nich našli ve zdejším ghettu smrt: umírali hladem, vlivem katastrofálních životních podmínek, epidemií nakažlivých nemocí atd. Přímo v Terezíně za války zahynulo na 35 000 lidí. Konec utrpení nastal až v noci z 8. na 9. května 1945, kdy pevnostní město osvobodila 3. gardová tanková armáda generálplukovníka Rybalka, která Terezínem projížděla ku Praze.

Ve 2. polovině 20. století se na stavu celého areálu neblaze podepsala čs. armáda, v roce 2002 způsobilý obrovské škody katastrofální povodně.

